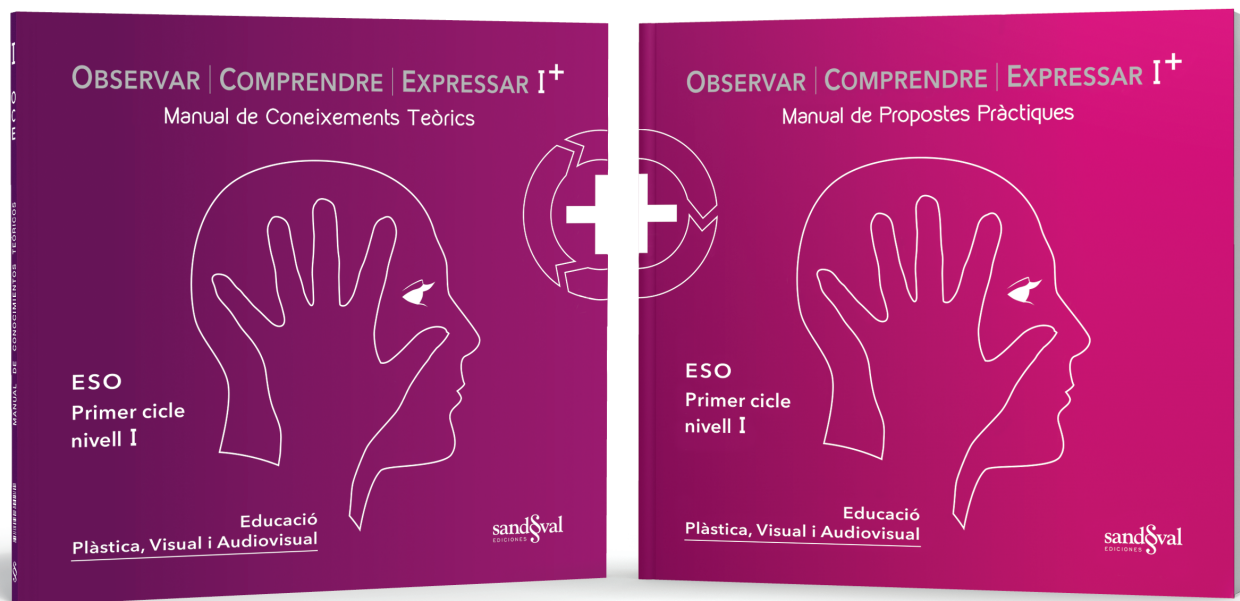

ESO • Primer cicle • nivell I

PROJECTE CURRICULAR

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	4
1. CARACTERÍSTIQUES I PLANTEJAMENT	6
2. OBJECTIUS GENERALS	8
3. CONTRIBUCIÓ DE L'ÀREA D'EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL A L'ADQUISICIÓ DE LES COMPETÈNCIES CLAU	9
4. CONTINGUTS, OBJECTIUS ESPECÍFICS, CRITERIS D'AVALUACIÓ I ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES PER UNITATS DIDÀCTIQUES	
Materials i tècniques de dibuix i pintura	12
Bloc I. Elements configuradors del llenguatge visual	13
Bloc II. La comunicació audiovisual	18
Bloc III. La geometria com a suport del procés creatiu	20
Tècniques seques, humides i digitals	25
5. ATENCIÓ I TRACTAMENT A LA DIVERSITAT ENTRE DIFERENTS NIVELLS	27
6. CONSIDERACIONS METODOLÒGIQUES	28

INTRODUCCIÓ

Tres són les fonts d'on brolla l'èxit en l'ensenyament: les capacitats del docent, les aptituds dels joves i els mitjans que es posin a disposició de tots dos. Es diu que a l'antiga Grècia els mestres es reunien amb els alumnes a la plaça pública –l'àgora– i que per impartir els seus ensenyaments no necessitaven res més que el terra on seien tots plegats. És ben cert que potser va ser així aleshores, però la complexitat i el volum assolits pel coneixement de la societat actual fan del tot imprescindible el fet de disposar d'uns bons mitjans en el procés d'ensenyament i aprenentatge. De fet, dels tres elements que s'han esmentat abans, es pot afirmar que els mitjans d'ensenyament resulten l'element essencial per a l'aprenentatge, ja que són la frontissa entre la capacitat expositiva del professor/a i la capacitat receptiva i assimilativa de l'alumne/a.

Els materials didàctics, per tant, han de ser aquest necessari punt de trobada entre aquells que s'encarreguen d'ensenyar i els que necessiten aprendre. Al nostre país hi ha hagut molts canvis educatius els darrers anys i no sempre ha resultat fàcil adaptar-s'hi amb la rapidesa que a vegades s'ha exigint. Per això és tan important per al professorat el fet de poder tenir uns materials ben dissenyats i perfectament adaptats a la legislació vigent en cada moment.

En la *societat de la imatge* en què vivim, resulta absolutament fonamental controlar els dos nivells de comunicació: «*saber veure*» i «*saber fer*». I, per tant, si aquests són els dos eixos a partir dels quals s'ha de treballar la matèria d' *Educació Plàstica, Visual i Audiovisual*, la millor manera és basar l'aprenentatge en un material eminentment pràctic i versàtil, en el qual l'alumne/a pugui desenvolupar al mateix temps les seves capacitats d'assimilació i expressió.

Sota el plantejament d'abordar un projecte renovador –basat en les exigències imperioses d'algunes Autonomies–, s'ha dut a terme el lliurament del material en dos volums amb una clara finalitat didàctica: el **Manual de Continguts Teòrics** i el **Manual de Propostes Pràctiques**, per satisfer la “normativa” –sobre el dipòsit de llibres– que impera i/o preval en algunes Comunitats. Així mateix, l'anomenat **Manual Digital** –accessible per mitjà d'internet– s'afegeix a l'aportació anterior, cosa que afavoreix l'aprenentatge autònom de l'alumne/a i en facilita l'ampliació dels coneixements en un entorn visual que és fàcil de fer servir i ofereix un disseny atractiu.

La **Guia Didàctica digital**, presentada en internet, adreçada al professor/a i amb una estructura idèntica als dos volums o *Manuais de l'alumne –Teoria i Pràctiques–*, que s'acompanyen, té una doble finalitat:

- D'una banda, presentar i justificar als professors els plantejaments sincrònics d'ambdós llibres, mostrar les solucions a les propostes operatives i donar resposta a les activitats de verificació incloses en cada làmina. Aquestes aportacions, juntament amb els *objectius* i *criteris d'avaluació* amb què es comença cada unitat didàctica, determinen el nivell de concreció del currículum pel que fa a la «**programació d'aula**».

- D'altra banda, adjuntar el Projecte Curricular centrat en el *Primer Cicle de l'Educació Secundària Obligatòria*, en el *nivell I Plus*, i en el coneixement que servirà d'instrument pràctic inicial que permeti al professor/a definir la programació d'aula (ajustant-la a les característiques específiques que tingui el seu centre escolar) i a tots els agents educatius (direcció, professorat, pares i alumnes) conèixer en cada moment on es troben els alumnes respecte al que s'havia previst inicialment, quines correccions generals s'han de plantejar i quins mecanismes d'ampliació, reforç o adaptació cal posar en marxa.

Observar, Comprendre, Expressar I Plus neix com a demanda d'ampliació i concreció operativa de l'actual Projecte Editorial adreçat al Primer Cicle –nivell I– de l'Educació Secundària Obligatòria, per a aquells centres amb un major nombre d'hores setmanals dedicades a la matèria, i també per a tots aquells alumnes que no tinguin un nivell mínim de coneixements i necessitin, per tant, una base sòlida sobre la qual construir –amb gran capacitat d'adaptació pedagògica i didàctica a les capacitats individuals de cada alumne– un llenguatge visual; sabent que l'àrea d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual es troba davant del repte d'haver de distribuir uns continguts importants en poques hores lectives. La situació del moment actual ens porta a aclarir objectius i a programar sistemàticament què ha d'aprendre l'alumnat (*continguts*), en quin ordre (*seqüència*), com (*metodologia*) i amb quins mitjans (*materials*). Tots aquests elements, juntament amb l'explicació dels criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable, configuren el Projecte Curricular, i determinen el nivell de concreció del currículum pel que fa a la «**programació d'aula**» d'acord amb la legislació vigent.

1. CARACTERÍSTIQUES I PLANTEJAMENT

L'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual neix de la necessitat de potenciar en l'estudiant la capacitat de comprendre els estímuls visuals que rep i d'expressar-se, al mateix temps, per mitjà dels seus propis missatges visuals. En definitiva, la matèria introdueix l'alumne/a en un món de comunicació especialment ric i variat.

El punt de partida cap a l'adquisició d'aquest mitjà de comunicació (el llenguatge plàstic, visual i audiovisual) ha de ser la realitat quotidiana, tant la que proporciona la natura com la desenvolupada per l'home: premsa, disseny, cinema, televisió, imatge digital, entorn multimèdia, etc.

Durant l'Educació Secundària, l'àrea de Plàstica, Visual i Audiovisual no ha de constituir una introducció al món de la Història de l'Art, sinó una reflexió sobre el gran nombre d'estímuls visuals que rebem en la vida quotidiana, la identificació i la comprensió dels quals resulta fonamental per aconseguir una comunicació plena amb el nostre entorn. Si des de tots els àmbits es diu que ens trobem immersos en la «*cultura de la imatge*», sembla evident que la comprensió del llenguatge visual ha de ser un punt especialment rellevant en la formació dels alumnes, precisament en una edat en què la imatge esdevé un element essencial en la comunicació.

Aquells que són capaços d'**observar** amb deteniment el seu entorn (o de pensar en una idea), **comprendre'n** eficaçment l'essència i **expressar-la** amb algun mitjà artístic tenen al seu abast el llenguatge de comunicació perfecte. Però, com qualsevol llenguatge, s'ha d'estudiar i fer servir d'una manera regular. Per això, aquest manual desenvolupa, gradualment, les capacitats d'observació, argumentació, deducció, anàlisi, síntesi i categorització de les imatges, i també un sentit crític cada vegada més sòlid i personalitzat.

Al llarg de deu unitats didàctiques, «**Observar, Comprendre, Expressar I+**» introdueix el lector en el món de la comunicació visual. Els tres termes que donen nom al llibre s'interrelacionen profundament, atès que s'entén que es tracta d'un procés que no pot restar mancat de cap dels seus passos. Per expressar, abans cal comprendre, i per interpretar és necessari, de primer, observar.

Com a primer pas en el llenguatge visual i audiovisual s'ofereix, en primer lloc, la síntesi a la interpretació del que els nostres ulls ens mostren; en aquest cas, la manera en què s'ha d'observar: els **elements configuradors del llenguatge visual**. És el bloc que oficialment el Reial decret 1105/2014 anomena «*Expressió Plàstica*» per tal de donar continuïtat a les denominacions enunciades en cursos anteriors de l'Educació Primària.

Els blocs següents analitzen dos aspectes fonamentals: el poder de comunicació i la innovació present en **els llenguatges audiovisuals**, i el valor de la **geometria com a suport del procés creatiu** i la importància d'aquests conceptes en la comunicació gràfico-plàstica, dins del que el Reial decret anomena «*Dibuix Tècnic*».

L'aprenentatge i l'ús de conceptes com el signe, la textura, la llum, el color, la geometria de les formes o la seva simetria, el moviment i la seqüenciació, la composició i la representació objectiva del volum –mitjançant estructures o maquetes arquitectòniques amb formes que es poden desenvolupar– o les perspectives, posen l'alumne/a en la millor disposició per expressar allò que ha estat observat i interpretat.

Un breu annex al final del llibre s'ocupa de familiaritzar l'alumne amb les **tècniques seques, humides i digitals**. Els llapis de colors o de grafit, els programes informàtics, els retoladors o les pintures al tremp passaran a ser immillorables companys de viatge en l'apassionant món visual que ens envolta, un món ple de fantasia i creativitat.

La naturalesa de l'àrea permet establir unes bases conceptuals comunes al llarg de tota l'Educació Secundària i proporcionar continuïtat en el tractament dels continguts, de manera que l'alumne/a pugui relacionar els que són nous amb els ja apresos i experimentats abans. Per això, a grans trets, els blocs de continguts es mantenen en tots els cursos i presenten una clara estructuració de la sintaxi dels llenguatges plàstics, la qual cosa ajuda a desenvolupar les capacitats i les habilitats de l'àrea.

Totes les propostes, sota un plantejament metodològic innovador, s'han estructurat en forma de seqüències que es configuren a partir de la suma d'activitats enllaçades, les unes amb les altres, i presentades en un ordre determinat, considerant criteris naturals de progressió. Es tracta d'un procés escalonat i seqüenciat que té com a objecte facilitar a l'alumnat l'adquisició i la integració d'aprenentatges d'una manera coherent i, a més, contribuir al desenvolupament integral de la seva autonomia. En definitiva, és un manual teòrico-pràctic que perfecciona l'**Observació**, aclareix la **Comprensió** i proporciona la inspiració i el coneixement que fan possible l'**Expressió** de solucions creatives i enginyoses.

Partint de la proximitat i l'interès que l'alumnat mostra envers les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), és fonamental oferir-li la possibilitat d'experimentar amb diferents programes i aplicacions digitals que li permetin conèixer els recursos que té a l'abast pel que fa a la creació, la comunicació i l'expressió artística, tot promovent-ne un ús responsable i educatiu. L'ús de les noves tecnologies com a metodologia ens permet aprofundir i indagar en l'espai expositiu que ofereix internet, i també en les fonts informatives i les aplicacions artístiques que conté. Es recomana recórrer a aquestes eines per reforçar el procés d'ensenyament-aprenentatge dels continguts per mitjà de documentació audiovisual. Això comporta la necessitat de tenir disponibles ordinadors i altres dispositius electrònics a l'aula que afavoreixin el desenvolupament d'aquests continguts fonamentals en la societat actual.

Aquesta matèria contribueix a desenvolupar, de manera transversal, aptituds com la creativitat, la iniciativa, el treball en equip, la confiança en un mateix i el sentit crític, la qual cosa promou comportaments favorables a la relació, la cooperació, la solidaritat, la no-discriminació i la participació. Tot plegat ajuda a promoure pràctiques eficaces de planificació, esforç i rigor en el treball, estima i respecte per la producció pròpia i la dels altres.

2. OBJECTIUS GENERALS

Considerant que la relació dels alumnes amb l'entorn gràfico-plàstic i visual s'estableix en les dues coordenades *saber veure* i *saber fer*, s'ha de subratllar el fet que per poder arribar al «*saber fer*» cal disposar d'un coneixement mínim de tècniques, recursos i capacitat elemental de percebre visualment i d'assimilar conceptes, per poder passar posteriorment a desenvolupar un cert grau de destresa.

Els objectius generals fixats han de reflectir l'aprenentatge d'una sèrie de continguts bàsics, des del punt de vista d'una cultura perceptiva i unes capacitats expressives, en el marc d'una educació formativa integral.

L'ordre seqüencial dels objectius no vol ser rígid, tan sols tracta de reflectir les capacitats que desenvoluparan els alumnes en el seu aprenentatge:

1. Observar, percebre, interpretar d'una manera crítica les imatges i les formes de l'entorn, i ser sensible a les seves qualitats plàstiques, estètiques i funcionals.
2. Apreciar els valors culturals i estètics –identificant, interpretant i valorant els continguts que presenten–, i entendre'ls com una part de la diversitat cultural i contribuir a respectar-los, conservar-los i millorar-los.
3. Reconèixer el caràcter instrumental del llenguatge plàstic i visual com a mitjà d'expressió en si mateix i per la seva utilitat en altres àrees de coneixement, atesos els seus valors descriptius, d'espai, comunicatius, metodològics i experimentals.
4. Expressar-se amb creativitat, per mitjà de les eines del llenguatge plàstic i visual i saber relacionar-les amb altres àmbits del coneixement.
5. Usar el llenguatge gràfico-plàstic per representar emocions i sentiments, vivències i idees, i contribuir a la comunicació, la reflexió crítica i el respecte entre les persones.
6. Fer servir els diversos materials, les tècniques i els procediments bàsics adequats per a la realització d'imatges, i valorar la creativitat, els hàbits d'observació, la precisió, el rigor i la pulcritud, i també l'esforç i la superació de les dificultats.
7. Representar cossos i espais simples mitjançant l'ús de la perspectiva, les proporcions i la representació de les qualitats de les superfícies i el detall, de manera que siguin clars i eficaços per a la comunicació.
8. Observar i descriure gràficament les formes i els objectes de l'entorn natural, urbà i domèstic, i captar el caràcter i la disposició de les parts en el conjunt i evidenciar la constància de la seva estructura sobre l'aparença, tot això depenent de l'espai i del punt de vista adoptat.
9. Planificar i reflexionar, individualment i col·lectivament, sobre el procés de realització d'una obra, partint d'uns objectius prefixats, i revisar i valorar, al final de cada fase, l'estat d'assoliment a què s'hagi arribat.

3. CONTRIBUCIÓ DE L'ÀREA D'EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL A L'ADQUISICIÓ DE LES COMPETÈNCIES CLAU

La legislació vigent entén per «*competència*» la capacitat de posar en pràctica de forma integrada, en contextos i situacions diferents, els coneixements, les habilitats i les actituds personals adquirides.

Les competències tenen tres components: un «*saber*» (un contingut), un «*saber-ho fer*» (un procediment, una habilitat, una destresa...) i un «*saber-hi ser*» o «*saber-hi estar*» (una actitud determinada).

L'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual, pel seu caràcter teòric-pràctic i integrador, contribueix a l'adquisició de totes les competències clau per mitjà dels objectius (propòsits) que correlativament, en cada una, hi són inclosos:

- **Competència en comunicació lingüística:**

- Aprenentatge i ús de conceptes i paraules específiques de la matèria.
- Paral·lelisme estructural entre el llenguatge plàstic i verbal.

- **Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia:**

- Aprendre a actuar amb desimboltura i comoditat per mitjà del llenguatge simbòlic.
- Aprofundir en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat mitjançant la geometria i la representació objectiva de les formes.
- Emprar procediments relacionats amb el mètode científic, com l'observació, l'experimentació i el descobriment, i la reflexió i l'anàlisi posterior.

- **Competència digital:**

- Reconèixer la importància de la imatge com a suport de la informació, fent servir les tecnologies de la informació i la comunicació com a mitjà de cerca i selecció d'informació, amb un ús crític i reflexiu, i també la seva transmissió en diferents suports per a la realització de projectes.
- Usar aplicacions o programes informàtics per crear i manipular imatges i documents audiovisuals.

- **Competència per aprendre a aprendre:**

- Acostumar-se a reflexionar sobre els processos de treball i d'estudi.
- Portar a terme propostes d'experimentació creatives que impliquin la presa de consciència de les capacitats i recursos propis, i també l'acceptació dels errors propis com a instrument de millora.
- Treballar en equip i promoure actituds de respecte, tolerància, cooperació i flexibilitat.

• **Competències socials i cíviques:**

- Adquirir habilitats socials.
- Treballar amb eines pròpies del llenguatge visual, que indueixen al pensament creatiu i a l'expressió d'emocions, vivències i idees.
- Plantejar experiències directament relacionades amb la diversitat de respostes davant d'un mateix estímul i l'acceptació de les diferències.
- Introduir valors de sostenibilitat i reciclatge pel que fa a l'ús de materials per a la creació d'obres pròpies, anàlisi d'obres alienes i conservació del patrimoni cultural.

• **Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor:**

- Desenvolupar estratègies de planificació, de previsió de recursos, d'anticipació i avaluació de resultats.
- Estimular l'esperit creatiu, l'experimentació, la investigació i l'autocrítica per fomentar la iniciativa i l'autonomia personals.
- Promoure l'habilitat per treballar tant individualment com de manera col·laborativa, tot potenciant la capacitat de pensar de forma creativa, el pensament crític i el sentit de la responsabilitat.

• **Consciència i expressions culturals:**

Aquesta competència implica conèixer, comprendre, apreciar i valorar amb esperit crític, amb una actitud oberta i respectuosa, les diferents manifestacions culturals i artístiques, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi personal, i considerar-les com una part de la riquesa i el patrimoni dels pobles. D'aquí provenen els objectius o propòsits que s'exposen a continuació:

- Ampliar el coneixement dels diferents codis artístics i de l'ús de les tècniques i els recursos que els són propis.
- Aprendre a mirar, veure, observar i percebre.
- Apreciar els valors estètics i culturals de les produccions artístiques.
- Experimentar i investigar amb diverses tècniques plàstiques i visuals.
- Ser capaç d'expressar-se per mitjà de la imatge.

Cal remarcar que les competències són interdependents, de manera que alguns elements que en formen part s'entrecreuen o aborden perspectives complementàries. A més, el desenvolupament i l'ús de cada una requereix al seu torn les altres. En alguns casos, aquesta relació és especialment intensa. Per exemple, alguns elements essencials de les competències en comunicació lingüística, aprendre a aprendre o tractament de la informació i competència digital estan estretament relacionats entre si i, junts, formen la base per al desenvolupament i l'ús de la resta de competències. De la mateixa manera, la resolució de problemes, l'actitud crítica, la gestió de les emocions, la iniciativa creativa i la presa de decisions amb avaluació del risc connecten diverses competències.

4. CONTINGUTS, OBJECTIUS ESPECÍFICS, CRITERIS D'AVALUACIÓ I ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES PER UNITATS DIDÀCTIQUES

Els continguts (anteriorment descrits com a conceptes, procediments i actituds) per al Primer Cicle de l'Educació Secundària en el seu nivell I Plus, s'han distribuït en *DOTZE UNITATS DIDÀCTIQUES* organitzades en *TRES BLOCS TEMÀTICS*, per afavorir la comprensió i l'aprenentatge de forma lògica, amena i senzilla; els conceptes de cada unitat i bloc s'interrelacionen per formar una síntesi dels continguts de l'àrea.

D'aquesta manera, els tres blocs marcats per la legislació actualment en vigor –**Expressió plàstica, Comunicació audiovisual i Dibuix tècnic**– es converteixen en blocs temàtics fàcilment adaptables a qualsevol projecte curricular de l'aula.

El començament del curs ve precedit per un capítol introductori sobre materials i tècniques de dibuix i pintura.

L'aprenentatge ha de ser fruit d'una intensa activitat per part de l'estudiant basada en l'observació, la relació entre els coneixements, l'anàlisi i la comprovació d'aquests coneixements i l'intercanvi de punts de vista amb els companys i amb el professor.

Materials i tècniques de dibuix i pintura

CONTINGUTS

- **Materials de dibuix i pintura:** Llapis de grafit, escala de duresa de les mines. Pastels. Llapis de colors i llapis de colors aquarellables. Ceres. Retoladors. Aquarel·les. Pintures al tremp. Dibuix assistit per ordinador.
- **Materials per a dibuix geomètric:** Esquadra i cartabó, posició idònia de les plantilles per al traçat geomètric. Regles: regla comú, el doble o triple decímetre. Goniòmetre. Compàs, manteniment i control del compàs, fer punta al compàs.
- **Materials complementaris:** Goma d'esborrar. Maquineta de fer punta. Barra adhesiva. Fulles per tallar. Tisores. Suports: paper, taula i tela.

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Reconèixer els diferents mitjans de dibuix i pintura necessaris per treballar a l'aula.
- Distingir les diferents qualitats expressives de cadascun d'aquests materials.
- Conèixer els suports fonamentals per a l'aplicació de les diferents tècniques, i també els materials complementaris que poden ser útils en determinats moments.
- Conèixer els materials imprescindibles (escaire, cartabó, regla i compàs) per dur a terme construccions geomètriques.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar l'atenció en la comprensió dels diferents mitjans i tècniques de dibuix i pintura, i també les seves variades qualitats plàstiques i expressives.
- Conèixer i aplicar les possibilitats expressives de les tècniques gràfico-plàstiques seques, humides i mixtes en composicions personals i col·lectives.
- Verificar l'ús dels conceptes apresos en aquest capítol introductori en les pràctiques proposades en les unitats didàctiques que es desenvolupen en aquest curs.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Mostra iniciativa en l'activitat diària de l'aula valorant i avaluant el treball propi i l'aliè en tot el procés creatiu de manera crítica i respectuosa.
- Manté el seu espai de treball i el seu material en perfecte ordre i estat, i l'aporta a l'aula quan és necessari per elaborar les activitats.

Bloc I

Elements configuradors del llenguatge visual

U.D. 1. El punt i la línia com a signes d'expressió

CONTINGUTS

- **El punt com a signe gràfico-plàstic.** Expressivitat del punt. El puntillisme. El punt en la imatge impresa i el punt digital.
- **La línia: expressivitat i funcions.** L'expressivitat de la línia. Principals funcions de la línia. La línia en la creació de formes.
- **El punt i la línia en l'art.** La línia en l'estructura compositiva.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Saber descriure el concepte de signe, punt i línia, i també les seves qualitats plàstiques i estètiques.
- Experimentar amb les variacions formals del punt i la línia i les seves possibilitats creatives.
- Observar, comprendre i avaluar els elements propis de les imatges visuals essent sensibles a les seves qualitats plàstiques.
- Entendre i aplicar el valor compositiu de les «línies visuals».

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Identificar i valorar les qualitats visuals del punt i la línia en imatges i produccions pròpies i alienes.
- Valorar la consecució d'estratègies pròpies en la representació de formes mitjançant signes, punts o línies.
- Saber emprar l'expressivitat de la línia i el punt amb les seves possibilitats tonals en composicions a mà alçada, estructurades geomètricament o més lliures i espontànies.
- Mostrar interès per la "modulació de la línia" com una forma d'expressió evitant les composicions monòtones i fredes.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Experimenta amb el valor expressiu de la línia i el punt i les seves possibilitats tonals aplicant-hi diferents graus de duresa, diverses posicions del llapis de grafit o de color (inclinat o vertical) i exercint pressió en l'aplicació, en composicions a mà alçada, estructurades geomètricament o més lliures i espontànies.
- Experimenta i aconsegueix la forma i el volum mitjançant la mescla òptica de punts de color.
- Analitza els ritmes lineals mitjançant l'observació d'elements orgànics en el paisatge, en els objectes i en composicions artístiques, emprant-los com a inspiració en creacions gràfico-plàstiques.
- Identifica i valora la importància del punt i la línia, analitzant de manera oral i gràfica imatges i produccions gràfico-plàstiques pròpies i alienes.

U.D. 2. Les textures

CONTINGUTS

- **La textura.** Qualitats simbòliques de les textures.
- **Clasificació de les textures.** Textura naturals i artificials. Textura orgànica o geomètrica. La textura en les tècniques.
- **La textura en l'art.** La textura en el dibuix i la pintura. La textura en l'escultura. La textura en l'arquitectura.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Valorar l'interès per conèixer la naturalesa de les textures i les seves múltiples aplicacions pràctiques i estètiques.
- Saber crear composicions pròpies amb varietat de textures mitjançant diferents tècniques i procediments.
- Analitzar textures de l'entorn i del món de l'art.
- Reconèixer la importància de la textura pròpia de les superfícies dels objectes en els diversos camps d'expressió artística.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar el grau d'assimilació de les textures i si s'han emprat adequadament els seus valors expressius.
- Detectar el nivell de consecució d'estratègies pròpies pel que fa a la representació de la superfície d'un objecte qualsevol.
- Saber diferenciar i identificar les diverses textures superficials (tàctils o visuals, orgàniques o geomètriques i naturals o artificials) analitzant el procés de generació de cada una.
- Valorar la creació de textures com a mitjà identificatiu de la intencionalitat expressiva.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Realitza composicions fent servir diferents recursos gràfics en cada cas (clarobscur, línies, punts, textures, colors...).
- Experimenta amb les pintures al tremp aplicant-hi la tècnica de diferents maneres i valorant les possibilitats expressives segons el grau d'opacitat i la creació de textures visuals cromàtiques.
- Transcriu textures tàctils a textures visuals mitjançant la tècnica del fregament o *frottage*, i les usa en composicions abstractes i figuratives.

U.D. 3. *Naturallesa i expressivitat del color*

CONTINGUTS

- **Naturallesa del color.**
- **Color llum. Mescla additiva.** . *El color en dispositius digitals.*
- **Color pigment. Mescla subtractiva.** *impressió per quadricromia.*
- **Ordenació del color: el cercle cromàtic.** *Colors complementaris.*
- **Simbologia del color.**
- **Dinàmica del color.** *Els colors càlids i els freds.*

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Entendre el comportament natural del color llum i del color pigment.
- Saber diferenciar, ordenar i reproduir els matisos de color, tant en objectes naturals com artificials, per mitjà del cercle cromàtic.
- Reconèixer els aspectes psicològics del color pel que fa al seu missatge visual, identificant les variacions que els canvis de color produeixen en el seu significat.
- Aprendre a fer servir el color d'una manera creativa, valorant-ne el simbolisme i aplicant-lo amb finalitats expressives.
- Comprendre el valor del color en la representació de l'espai i el seu ús en composicions gràfico-plàstiques amb aquest fi.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Analitzar i aplicar els coneixements sobre composició i ordenació del color tenint en compte les relacions establertes entre ells.
- Diferenciar les característiques del color en la naturalesa i en l'art, essent capaç de reproduir-los mitjançant l'ús de mescles amb una finalitat expressiva.
- Identificar amb criteri les finalitats simbòliques en l'ús del color per transmetre un missatge concret, segons la intenció de l'autor.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE AVALUABLES

- Diferencia entre el color llum i el color pigment i les seves aplicacions.
- Experimenta amb els colors primaris i secundaris estudiant la síntesi additiva i subtractiva i els colors complementaris.
- Realitza composicions amb diferents tècniques gràfiques per expressar sensacions per mitjà de l'ús del color, amb tons freds i càlids.
- Duu a terme modificacions del color i les seves propietats emprant tècniques pròpies del color pigment i del color llum, aplicant-hi les TIC, expressant sensacions en composicions senzilles.
- Fa servir el paper com a material: el manipula, l'esquinça o el plega per donar lloc a textures visuals i tàctils i crear, així, composicions i *collages* cromàtics matèrics.

U.D. 4. La llum i el clarobscur

CONTINGUTS

- ***Naturalesa de la llum.*** El fenomen de la llum. Contrast de llums i ombres: el clarobscur.
- ***Comportament de la llum.*** Influència de la llum en la percepció del volum.
- ***La tècnica del clarobscur.***

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Saber observar i analitzar el comportament de la llum sobre les formes corpòries i distingir les diferents qualitats de la llum artificial i de la llum natural.
- Poder descriure la llum i les ombres, com a elements que suggereixen l'efecte de volum.
- Reconèixer els tipus d'il·luminació sobre diferents models, valorant-ne les qualitats expressives.
- Saber representar la sensació espacial de composicions volumètriques senzilles mitjançant l'ús del clarobscur.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar la influència i la transmissió de sensacions que pot provocar l'ús adequat de la llum en les obres artístiques.
- Investigar els valors del clarobscur i posar-los en pràctica, tot mostrant interès en l'ús dels valors tonals propis d'una il·luminació correcta.
- Diferenciar els passos tonals en la representació de cossos amb cares planes o de cossos suaus i graduals (esfumat) com en les superfícies corbes o arrodonides.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Experimenta l'obtenció de volums per mitjà del contrast de llums i ombres, tant en formes naturals com en figures geomètriques.
- Fa servir el clarobscur per percebre la sensació volumètrica en el pla, en formes i figures senzilles i també en obres i imatges fotogràfiques.
- Realitza composicions emprant diferents recursos gràfics en cada cas (clarobscur, línies, punts, textures, colors...).
- Valora la comprensió de la influència que té l'estudi de la llum en les obres artístiques.

U.D. 5. La Composició. Fonaments visuals

CONTINGUTS

- **L'art de compondre.**
- **Equilibri visual en la composició.** *Criteris compositius bàsics.*
- **Format i encaix.** *Proporció i encaix.*
- **El ritme visual.** *Ritme uniforme. Ritme altern o binari. Ritme creixent o decreixent, i ritme convergent o divergent.*

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Saber definir en què consisteix «compondre» i conèixer els elements que configuren la composició.
- Saber analitzar la relació entre «masses» i la seva correspondència o lligam amb les línies mestres de la composició.
- Distingir els diferents tipus de formats presents en les obres artístiques, com també saber valorar la importància d'encaixar correctament les figures representades en el format escollit.
- Saber descriure i construir diversos ritmes dins d'una mateixa composició de masses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Fer composicions amb diferents recursos a fi de transmetre missatges amb diferents significats.
- Conèixer i identificar en diverses composicions alternatives l'organització de les formes mitjançant l'aplicació dels criteris compositius fonamentals.
- Diferenciar els ritmes visuals i practicar-ne l'ús en composicions abstractes o figuratives.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Construeix composicions planes –amb peces de cartolina de color– que verifiquen criteris de simetria, asimetria, pes visual i direccionalitat.
- Analitza els equilibris i ritmes compositius simètrics en imatges gràfiques i artístiques: format i encaix.
- Realitza composicions que transmeten emocions bàsiques (calma, violència, llibertat, opressió, alegria, tristesa, etc.) fent servir diferents recursos gràfics en cada cas (clarobscur, línies, punts, textures, colors...).
- Analitza i aplica l'esquema compositiu bàsic d'obra pròpia tenint en compte els conceptes d'equilibri, proporció i ritme.

Bloc II

La comunicació audiovisual

U.D. 6. L'art de comunicar

CONTINGUTS

- **El procés de comunicació.** L'acte de comunicar.
- **El missatge visual.** El format de la imatge i el seu missatge. La regla dels terços. La imatge i el so.
- **Il·lusions òptiques.**

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Comprendre el fenomen de la percepció visual i diferenciar amb claredat entre el fet físic de veure-hi i el procés intel·lectual d'interpretar.
- Analitzar les aplicacions comunicatives del llenguatge visual: la informació, la persuasió, la narració i l'estètica.
- Definir clarament en què consisteix «compondre» i conèixer els elements que configuren la composició.
- Distingir els diversos formats presents en les obres artístiques, i també saber apreciar la importància d'encaixar correctament les figures representades en el format escollit.
- Saber visualitzar i valorar les particularitats de les il·lusions òptiques i el seu procés perceptiu i intel·lectual.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Fer composicions aplicant-hi diferents recursos per transmetre missatges amb diversos significats.
- Conèixer i identificar, en diferents composicions alternatives, l'organització dels elements mitjançant l'aplicació de criteris compositius.
- Conèixer i distingir els diversos tipus d'il·lusió òptica i entendre el fenomen pel qual enganyen la nostra percepció.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Realitza la lectura objectiva d'una imatge identificant, classificant i descrivint la seva finalitat.
- Analitza els equilibris i ritmes compositius en imatges gràfiques i artístiques: format i encaix en composicions pròpies.
- Analitza les causes per les quals es produeix una il·lusió òptica aplicant-hi coneixements dels processos perceptius; identificant i classificant diferents il·lusions òptiques.
- Dissenya il·lusions òptiques pròpies basant-se en les lleis perceptives

U.D. 7. La societat de la informació

CONTINGUTS

- ***Interpretar missatges visuals. Significat i significant.***
- ***Influència de l'entorn. El judici de la informació rebuda.***
- ***Els recursos visuals. El cal·ligrama.***

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Entendre la importància dels signes visuals, identificant el significat i el significant en un signe visual.
- Reconèixer els diferents graus d'iconicitat en imatges presents en l'entorn sociocultural, i també els aspectes denotatius i connotatius que hi ha en aquestes imatges.
- Saber llegir i analitzar imatges de procedència diversa, distingint-ne tant els aspectes formals com la intenció de l'autor.
- Identificar els diferents recursos visuals, com ara la metàfora, aplicats en el llenguatge publicitari.
- Reconèixer i aplicar els elements i processos tipogràfics en la creació d'imatges cal·ligràfiques.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Crear signes visuals que puguin transmetre informacions de manera senzilla i inequívoca.
- Analitzar de manera correcta imatges publicitàries distingint clarament els diversos elements formals i expressius que en formen part.
- Analitzar imatges de forma objectiva i subjectiva, identificant els elements narratius i els recursos visuals aplicats en la transmissió d'un missatge, i treure'n conclusions i interpretar-ne el significat.
- Aplicar els recursos tipogràfics, tant analògics com digitals, en la creació de cal·ligrames prenent com a base la transmissió d'un missatge propi.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Distingeix el significant i el significat en un signe visual.
- Experimenta amb els codis socioculturals en la transmissió d'un concepte.
- Realitza la lectura objectiva d'una imatge identificant, classificant i descrivint els seus elements.
- Analitza una imatge, mitjançant una lectura subjectiva; identifica els elements de significació, els elements narratius i les eines visuals emprades, i en treu conclusions i n'interpreta el significat.

Bloc III

La geometria com a suport del procés creatiu

U.D. 8. Formes i elements geomètrics bàsics

CONTINGUTS

- ***Gènesi d'elements i formes bàsiques.***
- ***Elements geomètrics fonamentals. El punt. La línia. Direcció i posicions relatives entre rectes.***
- ***Angles: definició i característiques. Tipus. Posicions..***
- ***La circumferència i el cercle.***

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Entendre com es genera la bidimensionalitat i, a partir d'aquí, les formes bàsiques, amb l'interès de reconèixer-les tant en la naturalesa com en les arts visuals.
- Conèixer i comprendre sense ambigüitats les característiques i el lèxic que identifica els diferents elements constituents de l'enteniment geomètric: concepte de paral·lelisme, perpendicularitat, tipus de línies, angles, etc.
- Aprendre a fer servir de manera correcta els llapis amb les diferents dureses que presenten, i també els instruments propis del dibuix tècnic: l'escaire, el cartabó i el compàs.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar, experimentar i descobrir composicions amb elements i formes bàsiques, particularment en l'àmbit dels objectes de l'entorn immediat, valorant la correcta descripció gràfica dels dissenys.
- Demostrar, delineant rectes amb diverses inclinacions i interlineats constants, l'interès, la precisió i el bon ús de les plantilles (escaire i cartabó), i també la netedat i la bona presentació dels treballs.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Empra les plantilles (escaire i cartabó) per al traçat de paral·leles, perpendiculars i rectes a 45°.
- Identifica els angles de 30°, 45°, 60° i 90° en l'escaire i el cartabó.
- Crea dissenys lineals amb l'ús adequat del cartabó i l'escaire.
- Assaja l'ús precís del compàs per crear construccions geomètriques i diferents ornamentacions.

U.D. 9. Traçats geomètrics fonamentals

CONTINGUTS

- **Concepte de mesura.** Sistema mètric decimal. Sistema sexagesimal. Transport i suma i diferència de segments i angles.
- **Distància entre elements geomètrics.**
- **Divisió d'un segment en parts iguals.** Teorema de Tales.
- **Llocs geomètrics bàsics en el pla.** La circumferència. La mediatriu d'un segment. La mitjana o paral·lela mitjana. La bisectriu d'un angle. Aplicacions.
- **Construcció i operativitat amb angles.** Traçat d'angles amb l'escaire i el cartabó. Traçat d'angles amb el compàs. Operativitat amb angles.
- **Divisió de la circumferència en parts iguals.** Divisió en 2, 3, 4, 6 i 8 parts iguals.

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Aprendre a realitzar operacions amb segments i angles, amb eines de dibuix geomètric.
- Raonar el concepte de distància entre punts, rectes i circumferències per a la seva posterior determinació gràfica.
- Raonar el concepte de lloc geomètric en els traçats bàsics: circumferència, mediatriu d'un segment, bisectriu d'un angle i mitjana.
- Saber dividir la circumferència en dues, quatre, sis o vuit parts iguals, a fi de dissenyar geometries ornamentals amb estructures radials.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Saber mesurar, traslladar i operar (sumes i diferències) amb segments i angles.
- Verificar la realització de composicions mitjançant mesuraments de rectes i angles amb precisió i l'ús correcte dels instruments de dibuix tècnic.
- Distingir clarament les característiques bàsiques de la mediatriu i la bisectriu en el raonament dels traçats i dissenys geomètrics.
- Valorar la realització dels exercicis amb netedat i claredat.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Assaja l'ús precís del compàs per crear construccions geomètriques i per transportar magnituds i arcs de circumferència.
- Divideix la circumferència en 4, 6, 8... parts iguals, usant el compàs, per crear els elements geomètrics possibles i també un disseny d'ornamentació variada.
- Suma o resta angles positius o negatius i segments sobre una recta emprant adequadament les eines geomètriques.
- Divideix un segment en parts iguals, aplicant-hi el teorema de Tales.
- Executa correctament la creació de traçats geomètrics bàsics: bisectriu, mediatriu, mitjana i construcció d'angles.

U.D. 10. Formes poligonals regulars

CONTINGUTS

- **Triangles.** Definició i designació. Propietats fonamentals. Classificació i denominació dels triangles. Línies i punts notables. Construcció de triangles.
- **Quadrilàters.** Definició i designació. Propietat fonamental. Classificació i denominació dels quadrilàters convexos. Construcció de quadrilàters.
- **Formes poligonals.** Elements i denominació. Propietats.
- **Polígons regulars inscrits en una circumferència** mitjançant la divisió de la circumferència en parts iguals.

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Aprendre la importància que té la geometria de les formes poligonals per estudiar l'estructura interna dels objectes.
- Construir triangles i quadrilàters tot recordant-ne la classificació i les propietats fonamentals.
- Saber dividir la circumferència en dues, quatre, sis i vuit parts iguals a fi de poder dissenyar geometries ornamentals amb estructures radials.
- Saber construir polígons convexos i còncaus o estrellats per a la seva aplicació en el disseny ornamental.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar la diferenciació clara de les característiques bàsiques de triangles i quadrilàters.
- Comprovar si s'ha raonat la representació correcta de les formes i estructures geomètriques de manera objectiva.
- Reconèixer estructures poligonals en l'art, el disseny i l'arquitectura, com, per exemple, en les rosasses romàniques i gòtiques.
- Valorar la creativitat i la imaginació a l'hora d'inventar estructures modulars amb xarxes triangulars i amb malles quadrades.
- Valorar la realització dels exercicis amb netedat i claredat.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Classifica qualsevol triangle observant-ne els costats i els angles.
- Construeix un triangle sabent-ne dos costats i un angle, dos angles i un costat o els seus tres costats, emprant correctament les eines.
- Dibuixa un triangle rectangle sabent-ne la hipotenusa i un catet.
- Classifica correctament qualsevol quadrilàter.
- Construeix qualsevol paral·lelogram sabent-ne dos costats consecutius i una diagonal.
- Construeix correctament polígons regulars inscrits en una circumferència.

U.D. 11. Moviments en el pla. Composicions modulars

CONTINGUTS

- ***Moviments de formes bidimensionals.*** Translació. Gir o rotació. Simetria axial o bilateral. Simetria central.
- ***La geometria en els paviments Composicions modulars.***

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Saber que els moviments en el pla faciliten la representació de les formes.
- Reconèixer l'existència de simetries, presents tant en les formes de la naturalesa com en les obres projectades per l'ésser humà.
- Saber dissenyar seqüències rítmiques subjectes a ordenacions basades en espais planimètrics (de xarxes triangulars regulars o quadrades), incorporant-hi el color com a factor d'enriquiment expressiu.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar, a l'hora de dissenyar noves formes, la destresa pel que fa a l'ús de moviments en el pla: translacions, girs i simetries.
- Saber dissenyar, sobre xarxes poligonals, composicions modulars originals.
- Comprendre que la disposició del mòdul base crea imatges rítmiques en fer servir diferents seqüències d'una mateixa forma modular.
- Dur a terme el traçat amb precisió i netedat, tenint en compte la complexitat i el major nombre tant de mòduls com de seqüències.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Aplica correctament els conceptes de translació, gir o rotació i simetria en les formes planes, tot analitzant la seva existència tant en el pla com en l'espai.
- Analitza l'existència de simetries, girs i translacions, tant en el pla com en l'espai.
- Executa dissenys aplicant repeticions, girs i simetries de mòduls en el pla.

U.D. 12. Representació objectiva de volums. Maquetes

CONTINGUTS

- **Representació objectiva de sòlids mitjançant les seves projeccions o vistes dièdriques.** Aplicacions mitjançant cossos obtinguts a partir de formes cúbiques.
- **Del pla al volum a partir del desenvolupament.** El tetraedre regular. El cub o hexaedre regular. L'octaedre regular. El prisma triangular recte. Les piràmides regulars. El cilindre circular recte.
- **Vistes dièdriques i desenvolupaments d'un mòdul cúbic seccionat.** Volum principal i volum complementari.
- **Estructures arquitectòniques amb formes desenvolupables.**
- **La perspectiva isomètrica.** Representació de formes cúbiques. El cub o hexaedre com a mòdul bàsic.

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Representar correctament les vistes o projeccions dièdriques de sòlids senzills donats en perspectiva o vistos al natural.
- Investigar i aprofundir en la descomposició de volums amb formes modulars simples.
- Saber representar formes modulars bàsiques sobre el pautat isomètric.
- Controlar amb destresa la creació de maquetes compostes per cossos senzills, després d'obtenir-ne el desenvolupament.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Saber dibuixar les vistes de sòlids amb formes cúbiques elementals donats en perspectiva o presentats al natural.
- Conèixer i posar en pràctica la norma UNE 1032-ISO 128, que fa universal i, per tant, possible la comprensió gràfica i objectiva de la forma i les característiques d'un objecte.
- Comprendre i practicar els processos de construcció de perspectives isomètriques de volums elementals.
- Realitzar els traçats amb netedat i precisió.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Analitzar i representar les projeccions dièdriques d'encaixos cúbics a partir de la seva perspectiva.
- Representar les vistes dièdriques de sòlids que complementen una forma cúbica i treballar els seus corresponents desenvolupaments.
- Treballar la representació isomètrica d'estructures compostes per un mateix mòdul.
- Construir maquetes arquitectòniques de volums simples.

Tècniques seques, humides i digitals

CONTINGUTS

• PROCEDIMENTS I TÈCNIQUES SEQUES

Llapis de grafit: *Pas a pas*

Llapis de colors i aquarel·lables: *Pas a pas.*

Cretes i Pastels: *Pas a pas.*

Ceres: *Pas a pas.*

Pastels: *Pas a pas.*

Collage: *Pas a pas.*

• PROCEDIMENTS I TÈCNIQUES HUMIDES

Tinta xinesa: *Pas a pas.*

Aquarel·la: *Pas a pas.*

Pintura al tremp (GUAIX): *Pas a pas.*

Estergit: *Pas a pas.*

• Procedimientos y técnicas digitales

Dibuix vectorial: *Pas a pas.*

Imatge de mapa de bits: *Pas a pas.*

OBJETIUS ESPECÍFICS

- Reconèixer els diferents mitjans de dibuix i pintura necessaris per treballar a l'aula.
- Distingir les diferents qualitats expressives de cadascun d'aquests materials.
- Conèixer els suports fonamentals per a l'aplicació de les diferents tècniques, com també els materials complementaris que poden ser útils en determinats moments.
- Conèixer els materials imprescindibles (escaire, cartabó, regle i compàs) per dur a terme construccions geomètriques.
- Conèixer i valorar les tècniques i els procediments que fan possible la major expressivitat plàstica segons els resultats desitjats i la seva intenció comunicativa.
- Comprendre la importància d'analitzar amb deteniment els elements fonamentals d'una composició abans de l'aplicació de les diferents tècniques o procediments.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar l'atenció en la comprensió dels diferents mitjans i tècniques de dibuix i pintura, com també les variades qualitats plàstiques i expressives.
- Conèixer i aplicar les possibilitats expressives de les tècniques gràfic plàstiques seques, humides i mixtes en composicions personals i col·lectives.
- Verificar l'ús dels conceptes apresos en aquesta unitat formativa en les pràctiques proposades en les unitats formatives que es desenvolupen en aquest nivell.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

- Mostra iniciativa en l'activitat diària de l'aula valorant i avaluant el treball propi i el dels altres en tot el procés creatiu de manera crítica i respectuosa.
- Manté el seu espai de treball i el seu material en perfecte ordre i estat, i el fa servir a l'aula quan és necessari per poder elaborar les activitats proposades.
- Observar i identificar obres dutes a terme amb diferents tècniques per artistes de diverses èpoques i estils.

5. ATENCIÓ I TRACTAMENT A LA DIVERSITAT ENTRE DIFERENTS NIVELLS

No podem oblidar el tractament a la diversitat que s'ha de dur a terme des del moment en què es detecten diferents nivells de coneixements i actituds entre alumnes. No obstant això, la complexitat que comporta desenvolupar l'atenció a la diversitat fa necessari que siguin els mateixos centres els encarregats de regular aquesta situació, cada dia més freqüent.

Perquè un manual d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual pugui contribuir a aquesta tasca, en els seus continguts i activitats pràctiques ha de tenir en compte aquesta situació real de treball. En tots els nostres llibres o manuals, l'atenció a la diversitat és considerada principalment en les **activitats pràctiques proposades**, les quals responen a tres nivells de dificultat: baixa (1), mitjana (2) i alta (3), segons els paràmetres següents:

- **Nivell de dificultat 1:** quan, amb facilitat, l'alumne/a pot resoldre l'activitat posant interès a comprendre la proposta i tenint en compte els conceptes bàsics establerts en etapes anteriors.
- **Nivell de dificultat 2:** quan l'alumne/a pot fer l'activitat tenint en compte, només, els conceptes estudiats en la unitat didàctica en la qual treballa.
- **Nivell de dificultat 3:** quan l'alumne/a necessita emprar conceptes ja tractats en altres unitats i fins i tot necessita usar diverses fonts per resoldre amb plena satisfacció l'activitat proposada.

Així mateix, es proposen activitats de reforç i d'ampliació compatibles amb les propostes incloses al llibre, de manera que s'introdueixen matisos en els plantejaments establerts i els fan més senzills o més complicats segons els interessos i les necessitats.

Per tant, el professor/a pot triar en tot moment les activitats més adequades per a cada alumne/a, grup d'alumnes o situació particular de la classe.

En l'atenció a la diversitat convé intensificar la relació de les activitats plàstico-visuals amb altres àrees, ja que l'aprenentatge a través de les imatges pot ser molt adequat per a molts alumnes.

A l'hora de fer-ne l'avaluació, s'hauran de tenir en compte els aspectes següents:

- Delimitació dels objectius específics que s'han d'avaluar.
- Tipus i forma de recollida d'informació.
- Manera de generar criteris i judicis.
- Decisions relatives a valorar la diversitat de capacitats d'alumnes que integren el grup i que, per unes raons o altres, ofereix la realitat de l'aula.

Amb aquestes consideracions es tracta, en definitiva, de reduir els desajustos que s'esdevenen en la formació dels adolescents i de fer més positiva i eficaç l'acció del professorat en l'exercici de la seva professió.

6. CONSIDERACIONS METODOLÒGIQUES

És inqüestionable la importància de la imatge en el món actual. Procedents de la naturalesa, els mitjans de comunicació, la publicitat o la cultura, centenars d'imatges ens arriben cada dia amb les finalitats i configuracions més diverses. En conseqüència, si vivim en un món d'imatges on el llenguatge de la forma resulta bàsic i, al seu torn, configurador de l'ésser humà mateix –en la mesura en què és un individu social– no hi ha cap mena de dubte que el principi general ha de ser el següent:

*«Desenvolupar en els alumnes les seves capacitats de **Descobrimet, Experimentació i Creació** plàstico-visual, preparant-los per entendre i transmetre imatges del seu entorn natural com una part de la seva formació integral».*

A aquest principi general respon el disseny del curs. Tant els continguts conceptuals com les propostes operatives i les verificacions d'autoavaluació volen ser instruments que ajudin a l'aprenentatge, a l'aprofitament del temps i a l'organització del treball a l'aula. Les làmines i fitxes, amb una temàtica molt orientada i una tècnica d'execució oberta a les possibilitats i actituds de cada alumne/a, eviten la pèrdua de temps que representa dictar dades i enuncisats o repartir fotocòpies amb els plantejaments de cada activitat. D'altra banda, les pràctiques no pretenen ser exhaustives i plantegen els treballs que solen ser comuns als diferents enfocaments que cada professor/a pugui donar a l'assignatura.

A més de les propostes operatives –que són treballs individuals que serveixen, sobretot, per seguir les exposicions teòriques juntament amb les explicacions del professor/a–, és convenient plantejar activitats i projectes pràctics en equip sobre l'anàlisi i l'estudi dels elements de l'entorn, la qual cosa ha de comportar debats a l'aula.

Des del punt de vista metodològic, el projecte curricular sempre té present els principis següents:

- *L'adequació dels continguts als objectius i els mitjans per aconseguir-los.*
- *L'enfocament de les propostes operatives amb les seves activitats de verificació, de manera que proporcionin un aprenentatge actiu, atès que promouen la construcció de conceptes.*
- *L'orientació significativa de l'aprenentatge, partint d'organitzadors que ajudin a analitzar els nous coneixements, i també proposant elements motivadors.*
- *El plantejament d'activitats col·lectives en petits grups, per contrastar-ne l'elaboració i crear actituds de col·laboració.*

sand§val
EDICIONES